

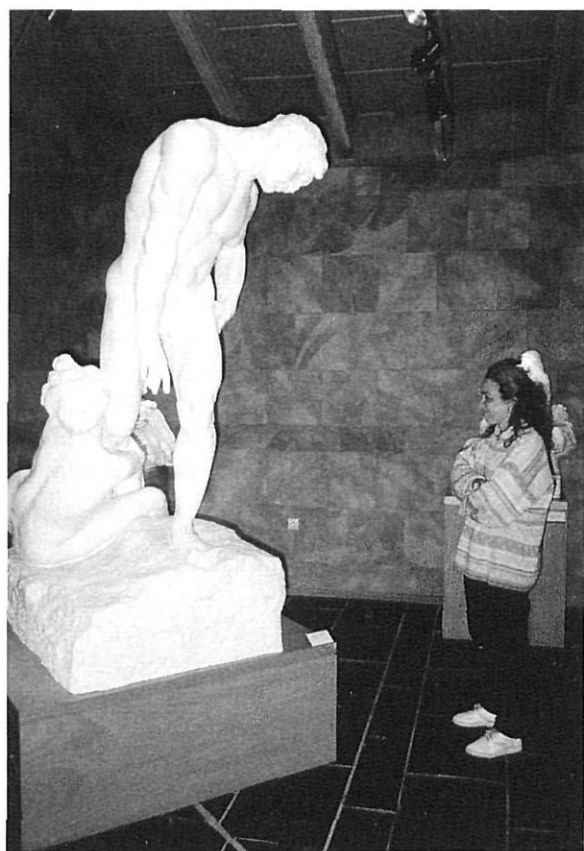
Els públics en els museus

Gabriel Alcalde

EN L'EVOLUCIÓ HISTÒRICA dels museus s'ha passat de donar, en el seu inici i durant bona part de la seva existència, una importància exclusiva a la recollida, la conservació i l'estudi del patrimoni, a afegir-hi en els darrers temps la necessitat de la seva utilització per part de la societat. Aquest últim aspecte s'ha convertit en una de les preocupacions més rellevants per als museus. A les comarques de Girona s'ha seguit aquesta mateixa evolució, i actualment i des de fa alguns anys es treballa per afavorir una utilització social el més extensa possible. Aquesta utilització pren formes diferents segons els tipus de museus i els seus objectius. De totes maneres, però, sigui com sigui, per aconseguir una utilització àmplia dels museus cal conèixer els públics.

Fins fa pocs anys, conèixer qui eren i com eren els usuaris dels museus interessava tan poc que, fins a principi dels anys vuitanta, a Catalunya, la majoria dels museus ni tan sols comptaven el nombre de visites que rebien. En el millor dels casos, les úniques dades de què es disposa sobre la freqüentació dels museus en aquells anys són les relacions de les quantitats de diners provinents de la venda d'entrades que els museus ingressaven a les arques de les seves administracions tutelars.

És impossible poder analitzar ni tan sols el volum de visites que rebia el conjunt de museus de les comarques gironines i la seva evolució en els períodes anteriors al 1980. No

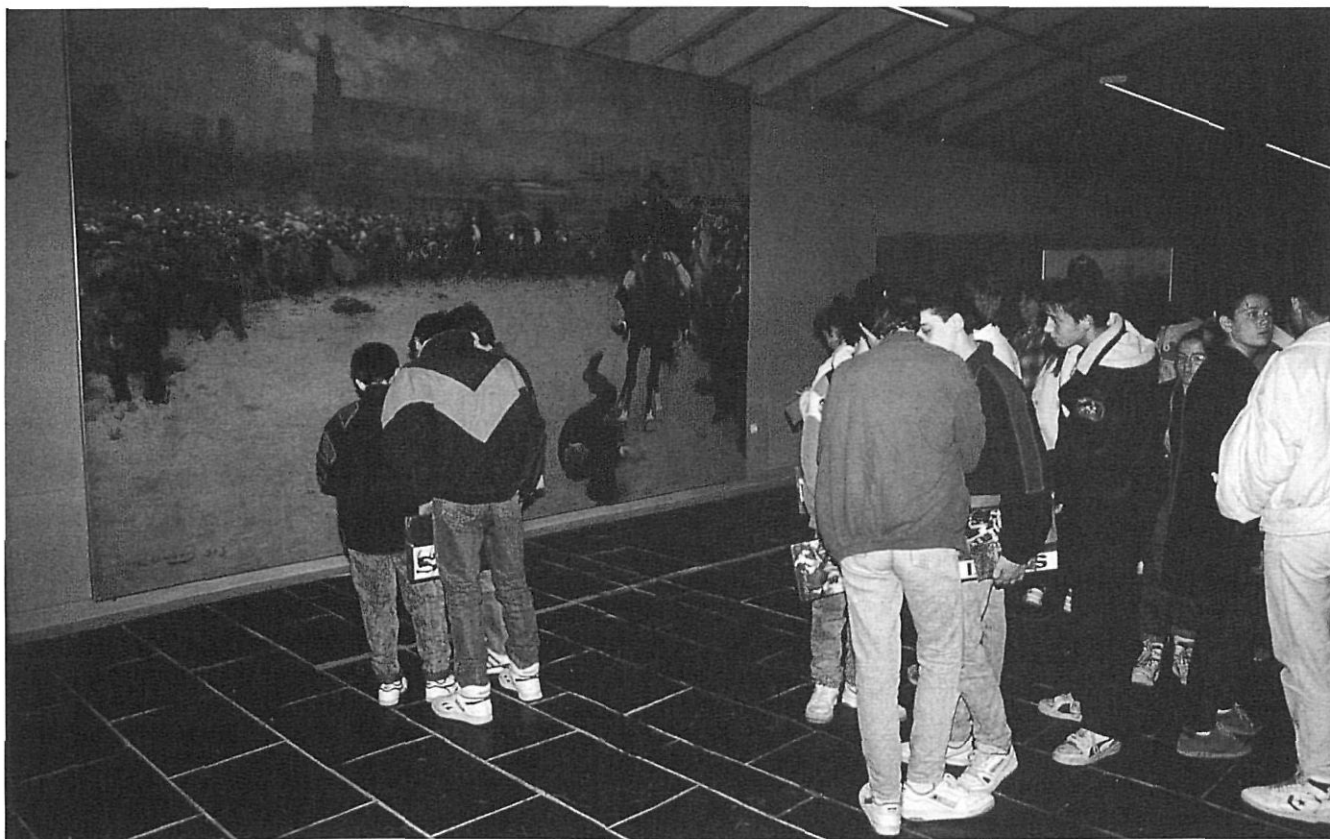
Visitant al Museu Comarcal de la Garrotxa.

hi ha dades suficients. Per tant, poc podem dir de la relació entre el públic i els museus gironins. Podríem aventurar, però, sense por a equivocar-nos excessivament, que en aquells anys els museus havien entrat molt poc en la vida de la població.

A partir de principi dels anys vuitanta, com a conseqüència del major grau de professionalització de les persones que treballen en els museus i incentivada per la iniciativa promoguda el 1984 pel Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya d'editar uns fulls per als recomptes de visites i trametre'ls als museus, es va generalitzar la recollida de dades d'afluència de visites. Es va començar, per tant, també en els museus gironins, a tenir present el públic.

Si analitzem l'evolució quantitativa de les visites als museus de les comarques gironines a partir de la dècada dels vuitanta, podríem determinar que s'ha produït un increment generalitzat. L'afluència de visites augmenta de manera important, regular i continuada. Evidentment, però, pel que fa al nombre anual de visites es diferencien diversos tipus de museus: molt pocs assoleixen xifres que sobrepassen les 100.000 visites, els que no poden reunir les mínimes condicions per desenvolupar les seves funcions difícilment n'aconsegueixen 10.000, i la majoria es mouen entre les 15.000 i les 45.000 visites anuals a les seves sales d'exposició permanent.

A més de les dades directes que ens proporcionen les xifres de visites, hi ha altres informacions que serveixen d'indicadors i confirmen aquesta tendència a l'augment de la relació entre el públic i els museus a les comarques de Girona.

Grup escolar visitant el Museu Comarcal de la Garrotxa.

Per exemple, es disposa de dades que permeten afirmar que la relació de la població que viu a les comarques de Girona amb els museus ha augmentat en els darrers anys. Segons els resultats de les enquestes sobre el comportament cultural, sabem que aquesta relació ha millorat molt, que cada vegada augmenta més el grau de familiaritat amb aquests centres i que la visita als museus és una pràctica cultural que es va estenent.

El tractament de temes relatius a museus en la premsa diària pot ser també un bon indicador del grau d'interès que desperten. En aquest sentit, si comparem, per exemple, el nombre de notícies que fan referència a museus aparegudes a *El Punt* l'any 1980 amb les

que es van publicar el 1996, podem deduir que en els darrers anys el grau d'interès social que susciten els museus a les comarques de Girona ha augmentat, i que la seva imatge ha millorat ostensiblement.

De totes maneres, saber només quantes visites reben els museus és un primer pas necessari, però realment insuficient, i no té gaire utilitat a l'hora de poder fer una anàlisi de la relació que es dona entre els museus i els seus visitants. Conèixer qui són i com són els públics, quina és la seva actitud i el seu comportament durant, abans i després de la visita, quines són les seves expectatives, quins són els seus coneixements, per què van als museus, com en surten... és bàsic per avaluar l'impacte dels museus i saber si aconsegueixen els seus objectius.

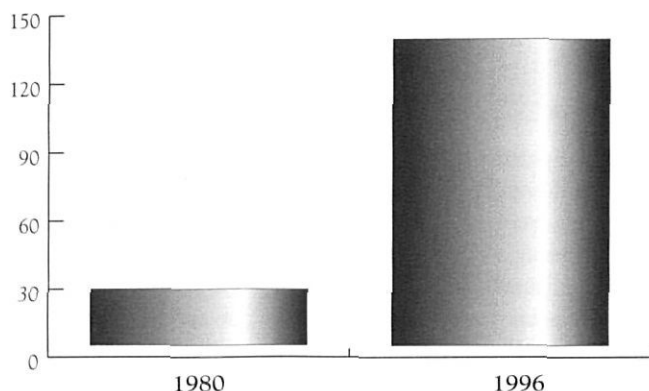
Paradoxalment, encara ara quan es parla de públic es fa referència moltes vegades només a la quantitat. Malauradament, en algunes situacions el nombre de visites que rep un museu s'ha convertit en l'únic, o si més no el més públic i generalitzat dels paràmetres de mesura que pretenen avaluar la qualitat i l'èxit o el fracàs del funcionament d'aquests centres.

L'objectiu dels museus, pel que fa als seus visitants, s'hauria de centrar a superar l'existència d'un perfil de visitant determinat, i que les característiques sociodemogràfiques dels visitants dels museus s'apropessin el màxim possible a les característiques del total de la població. Els no visitants s'haurien de convertir, en un primer pas, en públic potencial. Quan la major part de la població no tingui cap trava que li impedeixi ser públic potencial, en sentit ampli, s'aconseguirà que els museus siguin un servei verdaderament adreçat a tota la societat. Referent a la quantitat de visites, l'objectiu general dels museus hauria de ser augmentar-les, però de manera controlada i seguint sempre els objectius i les previsions establertes pel centre. En aquest sentit, és indispensable que els museus tinguin una política de públic.

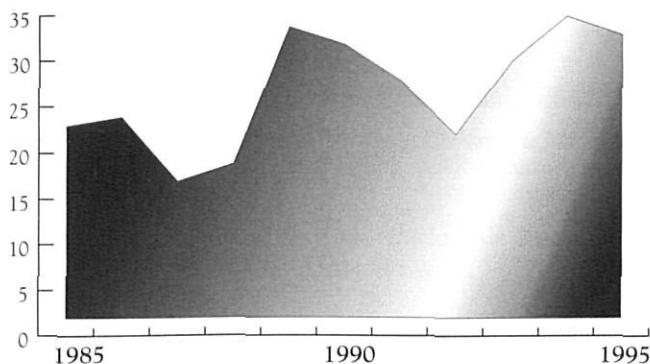
Si fins ara, en els museus catalans en general i de manera concreta també en els de les comarques gironines, s'ha produït, com hem vist, un creixement important del nombre de visites, és probable que en els propers anys aquest increment no continuï al mateix ritme. A final dels anys noranta i en la propera dècada, l'augment generalitzat del nombre de visites als museus tendirà a estabilitzar-se, o almenys a no pujar de manera tan significativa, i potser en alguns casos fins i tot a experimentar una certa disminució. D'una banda, perquè l'oferta museística, i en general l'oferta cultural i d'oci, es diversifica, i de l'altra, perquè s'està produint una ampliació del concepte de patrimoni i cada vegada hi ha més centres que desenvolupen aquests serveis. Tot això farà que la població pugui escollir més.

Els museus no haurien de caure en el parany de tenir com a objectiu exclusivament l'augment de les xifres de les visites. Cada institució ha de centrar-se en el tipus de públic al qual vol servir, segons els seus objectius i la seva política de públic, encara que això no comporti un augment espectacular del nombre de visites o fins i tot es corri el perill d'experimentar una reducció numèrica. Ara, potser, estem massa acostumats a veure visites que no serveixen de res als usuaris i que només són útils per presentar unes xifres

Comparació del nombre de notícies relatives a museus aparegudes al diari El Punt en els anys 1980 i 1996.

Índex acumulatiu de variació quantitativa de les visites als museus de les comarques gironines (elaborat a partir de les proporcions anuals de visites rebudes en set museus).

Visitants al Museu d'Empúries.

d'afluència més elevades a final d'any. Els museus territorials, molt desenvolupats a les comarques de Girona, no han d'oblidar que la seva existència té raó de ser com a servei a la pròpia població de la zona, i que aquesta població no sol ser gaire nombrosa.

Per aconseguir l'objectiu de centrar-se en públics determinats s'ha de conèixer l'assistència. En aquest sentit, des de final dels vuitanta han començat a introduir-se, encara que amb algunes reticències i de manera molt tímida, les anàlisis qualitatives de públic en els museus de les comarques gironines.

Aquestes anàlisis han de servir de manera particular per als mateixos museus on es realitzen, però també han d'incloure's dins unes lleis generals que permetin aportar dades a tenir en compte a l'hora de reestructurar museus ja existents o de planificar-ne de nous.

En els museus gironins, i també en els museus catalans, es farà imprescindible en el futur desenvolupar estudis de públic i donar-los tota la importància que es mereixen. S'hauran d'aplicar de manera periòdica i regular als centres que ja estan en funcionament i també abans de la planificació dels museus i durant la seva realització. En fi, les anàlisis de públic hauran d'incloure's com un element més, però d'una importància cabdal, en les realitzacions museològiques i museogràfiques.

Tot i que no s'hagi de pretendre com a finalitat última l'augment de les xifres absolutes de visites, és necessari, de totes maneres, que els museus, amb les seves presentacions i les seves activitats, continuïn essent o es converteixin en centres d'atracció per al públic. Però també cal evitar que perdin les seves pròpies finalitats. Aquests centres podrien veure oposats els seus objectius científics i socials a d'altres vinculats exclusivament a la seva rendibilitat econòmica, i que es prioritzés, per sobre de tot, l'obtenció de beneficis econòmics. En aquest moment, el treball dels tècnics i tota l'estructura del museu, el seu servei a la societat, la seva activitat i els seus plantejaments museològics podrien veure's condicionats i dirigits exclusivament cap a aquests interessos materials i ideològics. Si l'evolució es produís en aquest sentit, els museus podrien perdre el seu paper de centres difusors de l'herència cultural posats al servei de tota la societat.

Gabriel Alcalde és director del Museu Comarcal de la Garrotxa i professor associat de museologia a la Universitat de Girona.